

Filozofická fakulta UK vzpomíná na památku doc. Josefa Matouška

Doc. Matoušek obdržel od prezidenta ČR medaili Za hrdinství in memoriam. K výročí jeho zastřelení dne 17. listopadu 1939 si Pražská studentská sekce České archivní společnosti při Katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK připravila medailonek o jeho životě a odkazu. V den výročí organizuje také pietní akt spojený s položením věnců.

Josef Matoušek se narodil 13. ledna 1906 v Hořicích, vyrůstal v Praze, kde po absolvování gymnázia studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Vedle toho studoval také na Státní archivní škole, kde složil zkoušku v červnu 1931. Na univerzitě se 18. prosince 1935 habilitoval jako žák Josefa Šusty pro obor novějších dějin obecných.

Počátky jeho badatelského zaměření ležely v období 19. století. Teprve když byl vyslán v letech 1929–1930 do Říma a Milána s úkolem pracovat na přípravě edice nunciaturní korespondence Caesare Speciana (1592–1598), došlo k posunu jeho zájmu jednak časově k době rudolfinské, jednak věcně, když se začal zabývat také italskými dějinami 19. století.

V souvislosti s přípravou edice nunciaturní korespondence vznikla také Matouškova habilitační práce *Turecká válka*

v evropské politice v letech 1592–1594. *Obraz z dějin diplomacie protireformační* (1935). Na stejné téma přednášel Josef Matoušek na přelomu srpna a září 1938 na VIII. mezinárodním sjezdu věd historických v Curychu.

Pokud jde o studie věnované italským tématům, zajímal se zejména o risorgimento a odraz sjednocovacího procesu Itálie v českém prostředí. Z tohoto zájmu vznikly tři studie *Z novějších studií italských o risorgimentu* (Český časopis historický 1933), *Z dějin a dějepisectví dělnického hnutí ve Francii a v Italii* (1936) a *Fašismus a italské dějepisectví* (Český časopis historický 1938). Připravovanou studii o Giuseppe Mazzinim již Josef Matoušek nestihl dokončit, stejně jako přípravu edice Specianovy nunciaturní korespondence.

Z dalších prací Josefa Matouška je nutno připomenout podíl na pátém dílu *Dějiny lidstva*, pro něž zpracoval téma „Katolická reformace a zápas o východní Evropu“ (1938), a skutečnost, že jako historický redaktor psal hesla do *Ottova slovníku naučného nové doby*. Kromě řady studií a článků v různých časopisech také přispíval hojnými recenzemi a zprávami zejména do *Českého časopisu historického* a *Časopisu archivní školy*.

Josef Matoušek byl členem Československé národní demokracie, posléze Národního sjednocení a nakonec Národního souručenství. Již od studentských let se věnoval přednáškové a publikační činnosti v *Modré revui* a v brožurách Národního sjednocení, kde se projevuje jeho kritický postoj k Benešově koncepci politiky. Po celou dobu ale zůstal také vědcem, politice se výhradně věnoval až v posledním půl roce života, kdy si díky svým kritickým postojům vysloužil zákaz přednášet na aktuální politická témata. Po tomto půl roce byl docent Josef Matoušek 17. listopadu 1939 v brzkých ranních hodinách zatčen a téhož dne spolu s představiteli českého studentstva v Ruzyni popraven.

Připomínání památky docenta Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a archiváře Josefa Matouška, které si dala Pražská studentská sekce České archivní společnosti při Katedře Pomocných věd historických a archivního studia FF UK za cíl ve svém programovém prohlášení, realizuje každoročně vždy 17. listopadu pořádáním pietního aktu u hrobu Matouškových rodičů na pražském hřbitově na Malvazinkách, jakožto symbolického „místa paměti“. Tělo popraveného Josefa Matouška bylo zpopelněno v Liberci, ale popel rodině předán nikdy nebyl.

Hrobové místo se spolku v rámci programu Správy pražských hřbitovů „Adopce hrobů významných osobností“ podařilo adoptovat, a tak bylo možné díky podpoře Filozofické fakulty Univerzity Karlovy vedle pravidelného úklidu hrobového místa nechat nově vyzlatit nápis s verši Matouškovy matky Magdaleny. Ta sepsala ve své knize *Nezhojí všechno čas* (1948) rodovou kroniku a na ni navazující vzpomínky na syna.

Vedle vlastní adopce a každoročního pietního aktu uspořádala Pražská studentská sekce České archivní společnosti při příležitosti kulatého výročí úmrtí 5. listopadu 2019 vzpomínkovou besedu k připomenutí událostí 17. listopadu 1939 a pietní akt spojený s položením věnců na tři „místa paměti“ – k pamětní desce obětí z řad zaměstnanců někdejšího Archivu země České v dnešní budově I. oddělení Národního archivu v Dejvicích, dále k pamětní desce na domě Matouškových ve Švédské ulici na Smíchově a na hrob Matouškových rodičů na hřbitově na Malvazinkách. Zároveň byla k výročí publikována podrobnější studie, ve které zájemci najdou detailnější informace o vědeckém a veřejném působení docenta Matouška (Kristýna Ansorgová a Jan Hanousek: *Docent Josef Matoušek a jeho vědecká a politická činnost. Paginae Historiae*. Sborník

Národního archivu. ISSN1211-9768. 29/1, Praha 2021, s. 218–240.) V době covidové jsme se scházeli opět pouze v úzkém kruhu na hřbitově.

O významu památky popravených 17. listopadu 1939 svědčí i skutečnost, že byl docent Josef Matoušek jedním z těch, kterým letos u příležitosti státního svátku 28. října prezident republiky udělil Medaili Za hrdinství in memoriam. Tu jménem Filozofické fakulty UK převzal proděkan pro informační zdroje Jan Koura.

Jan Hanousek